

СУБ'ЄКТ-СУБ'ЄКТ-ОБ'ЄКТНІ ВІДНОСИНИ СОЦІЄТАЛЬНОГО КАПІТАЛУ

Досліджуючи сутність та основні характеристики соцієтального капіталу ми намагаємося наблизитися до розв'язання актуальної проблеми розвитку сучасного українського суспільства і людства в цілому, а саме формуванню духовної цілісності суспільних відносин, що є детермінантою розвитку людства. У цьому питанні важливе місце займає духовно збагачений ресурс цілісності суспільних відносин в життєдіяльності суспільства – соцієтальний капітал. Соцієтальний капітал виступає однією з важливих складових суспільного світогляду та морального здоров'я людства.

Вперше визначення капіталу як економічної категорії було здійснено К. Марксом [11]. В рамках соціально-рольової концепції капітал був об'єктом дослідження П. Бурд'є [1]. Ф. Фукуяма вивчав соціальний капітал як визначену можливість людей працювати разом заради досягнення мети в групах та організаціях [20]. Дж. Коулман застосовував структурно-функціональний підхід у дослідженні соціального капіталу [8].

Феномен капіталу є об'єктом дослідження російських науковців: Н. Є. Тихонової (соціальний капітал як фактор нерівності) [17], П. І. Шихірева (соціальний капітал як наукова категорія) [22], В. В. Радаєва (капітал як накопичувальний, господарський ресурс, який приймає участь в процесі відтворення і підвищення вартості шляхом взаємної конвертації своїх форм) [14], Л. О. Гайнутдінової (капітал як соціальна сила в процесі формування громадянського суспільства та рівноправного суб'єкта соціальних перетворень) [3], А. О. Спанчіцева (соціальний капітал розкривається в понятті «соціальні мережі» і виступає як сукупність мережевих контактів) [5].

Проблема соцієтального капіталу формувалася у дослідженнях соцієтальної спільноти Т. Парсонса [13], соцієтальної психіки О. А. Донченко [4], соцієтального рівня соціальної пам'яті Л. Ю. Логунової [25], соцієтального капіталу О. Ф. Русакової [27], антропосоцієтального підходу М. І. Лапіна [24], соцієтального простору М. С. Розова [26], соцієтального статусу особистості В. В. Гуленко [23].

Визначення поняття «соцієтальний капітал» здійснюється як синтез родових характеристик поняття у об'єднанні онтологічного, гносеологічного, праксеологічного та аксіологічного аспектів «соцієтального капіталу». Відповідно до цього соцієтальний капітал є соціально-філософське поняття, яке відображує духовно збагачений ресурс відтворення та формування цілісності суспільних відносин, який має здатність до самовідтворення, самонакопичення, конвертації з іншими ресурсами та здійснення у життєдіяльності суспільства. Виділивши концептуальні аспекти феномену, що досліджується, можна назвати та розкрити зміст основних традицій у вивченні соцієтального капіталу людського розвитку.

Першою з них є ойкуменічна традиція (Платон, Арістотель, П. Адо), в рамках якої, латентно, соцієтальний капітал розглядався як ресурс, який визначає цілісність суспільних відносин на історично та географічно обумовленій території у протистоянні «ми-варвари».

Друга традиція – теологічна (А. Аврелій, Ф. Аквінський), відповідно до якої, соцієтальність людської спільноти існує не тільки завдяки певному кровному спорідненню і природній схожості її членів, а й вірі у Бога, у надособистісні духовні сили.

Поява прогресивної традиції (І. Кант, Г. В. Ф. Гегель, Ф. В. Шеллінг та ін.) у вивченні соцієтального капіталу обумовлена розвитком механіки, природознавства, розповсюдженням експериментального методу та методу синтезу. Соцієтальними критеріями прогресу є: всезагальне громадянське суспільство, правовий устрій, створення робочих рухів, об'єднань, асоціацій, єдиної системи цінностей. Важливим є самовизначення на основі внутрішньої цілі, особистісного вдосконалення, а також моральні переконання, влаштування суспільних відносин, свобода, героїзм, злагоджена праця і виробництво, вивчення законів природи, мистецтво, наука і техніка.

Цивілізаційна, або циклічна традиція (М. Я. Данілевський, М. Ф. Фьодоров, К. Ясперс, А. Тойнбі) в дослідженні соцієтального капіталу будується на ідеї відмови від існування всесвітньої історії. Провідними є тенденції щодо утворення загальної культурної форми, загальнопланетарного світогляду, всезагальної родини, братерство, однодумство. Це досягається шляхом реінтеграції культурних елементів, шляхом руйнування цивілізацій, прихильності локальним цінностям, а не загальнолюдським, самодетермінацією тощо.

Синергетична традиція вивчення соцієтального капіталу передбачає, що не один живий організм на землі не знаходиться у вільному стані, а представляє собою елемент матеріально-

енергетичної структури світу. Цей підхід формувався у творчості В. І. Вернадського, його вченні про ноосферу, М. М. Моїсеєва та С. П. Курдюмова, які є організаторами наукової школи в області нелінійного аналізу і синергетики. Необхідно зазначити, що поняття соціетального капіталу конвенційно стало використовуватися у другій половині ХХ століття, але зміст цього поняття аналізувався філософами у латентний період становлення предметного поля «соціетального капіталу».

Об'єктом дослідження є соціетальний капітал.

Предметом роботи є суб'єкт-суб'єкт-об'єктні відносини соціетального капіталу.

Метою даної наукової розвідки є дослідження суб'єкт-суб'єкт-об'єктних відносин соціетального капіталу.

Для досягнення мети, необхідно вирішити низку наукових завдань. Першим кроком є з'ясування сутності та основних характеристик суб'єктів суспільних відносин. Для цього вивчимо особливості суб'єктів та об'єктів діяльності. Дослідимо причини трансформації суб'єктів діяльності в об'єктів процесу діяльності і навпаки. Встановимо обставини при яких формується потреба, або відсутність бажання суб'єктів суспільних відносин вступати у суспільні відносини і бути їх повноправним суб'єктом. Далі необхідно визначити особливості саме суб'єктів соціетального капіталу, тих умов, за якими у суб'єкта суспільних відносин формуються характеристики суб'єкта соціетальності, цілісності суспільних відносин. Потім проаналізуємо основні характеристики суб'єкт-суб'єкт-об'єктних відносин соціетального капіталу.

Отже, суб'єктом діяльності можуть бути суспільно-історичні свідомі діячі – індивіди, або соціальні групи, які здійснюють функцію носіїв пізнання, цілепокладання, предметно-практичної діяльності та перетворення дійсності. Суб'єкти діяльності представляють собою джерело соціальної активності, спрямованої на об'єкт пізнання. Завдяки їх діяльності стає реальним індивідуальне, або колективне буття суб'єктів життя.

Соціетальний капітал як духовнозбагачений ресурс може бути основою, як покращення, вдосконалення та, навіть, виникнення життя, так і руйнування, революційної перебудови. Міру впливу соціетального капіталу на суспільне життя, та життя в цілому проаналізуємо через поняття міри життя.

М.А. Лепський вважає, що міра життя «безпосередньо пов'язана із способом, рівнем та якістю життя. Спосіб життя як режим та конфігурація ліній життя означає організацію життєвого шляху, визначає специфіку суб'єктивного розвитку. Динаміка розвитку відображується у рівні життя, відносній кількісній характеристиці життя порівняно з іншими суб'єктами життя, та у якості життя. Ці характеристики дозволяють оцінювати стан та динаміку розвитку суб'єкта життя... тобто є своєрідним зворотнім зв'язком задоволення суб'єкта на об'єктивних основах, у відображенні об'єктивних умов життя» [10, 98-99].

Згідно із даним спостереженням можна сказати, що суб'єкти діяльності виробляють спосіб життя та намагаються наблизити його до бажаного рівня та якості. Така діяльність може бути свідомою чи несвідомою. Об'єкт життя при цьому переймається перш за все проблемою способу життя. Якість і рівень життя є похідними від способу життя, а питанням, щодо їх міри, об'єкт діяльності не приділяє особливої уваги. Суб'єкти суспільних відносин аналізують і порівнюють спосіб, якість і рівень життя із іншими суб'єктами суспільних відносин. Суб'єкти соціетальних відносин досліджують передумови вироблення певного способу життя та умови стану якості та рівня життя один одного для оптимізації власного розвитку і розвитку інших суб'єктів суспільного життя.

Суб'єкта діяльності можна вважати активним початком в пізнавальній діяльності. Кожен суб'єкт існує в речах, які є продуктами його діяльності. Індивідуальні та колективні суб'єкти вмщують в себе історичний досвід пізнання. Такі можливості і якості дозволяють суб'єктам діяльності творити і перетворювати світ і соціальне буття. У цьому процесі велике значення має використання такого предметно-практичного знаряддя як певні форми культури, мови, логічні категорії, естетичні та моральні цінності.

Діяльність людини, або соціальної групи передбачає певне протиставлення суб'єкта та об'єкта діяльності. Причому об'єктом діяльності, за деякими обставинами, може стати будь-який суб'єкт суспільного життя. Відповідно до цього, індивід, або соціальна група, як суб'єкти діяльності, набувають характеристик об'єкту діяльності.

Це пов'язано із виникненням нерівномірних та несиметричних відносин і взаємозв'язків суб'єктів діяльності, в межах яких одна сторона – суб'єкт діяльності, здатна нав'язати іншій стороні – об'єкту діяльності, власні переконання, соціальні установки, спонукання і мотивації до мислення і дії.

Таке соціальне новоутворення отримує нову форму і властивості, стає соціальним матеріалом – предметом і продуктом діяльності суб'єктів діяльності. Причиною цього може бути втрата сенсу людської життєдіяльності, життєва дезорієнтація, викликана збереженням, або відновленням системи цінностей минулого, які віджили себе та запровадження у життєвий устрій суб'єктів діяльності методів та прийомів діяльності, які не відповідають чи протирічать їх менталітету і руйнують систему соціокультурних зв'язків і цілісність суспільних відносин.

Дана трансформація може бути результатом застосування маніпулятивних технологій, проєктивних методик з боку інших суб'єктів діяльності, погіршення умов існування, перебування в стресовій ситуації, або її наслідків. Ще однією умовою є саморефлексія, яка означає звернення свідомості на самого себе, міркування над своїм психічним станом. Саморефлексія є відображення та дослідження пізнавального акту особистості.

Характерними ознаками індивідуальних та групових об'єктів діяльності є механізм дій, життя та світовідчуття за «шаблоном», відсутність протистояння нав'язаним правилам, схематичне сприйняття дійсності, тобто сприйняття подій соціального буття, як належного, без аналізу його можливих передумов, причин і наслідків.

На відміну від об'єкта діяльності, дієвість суб'єкта передбачає активне відношення до оточуючого світу, зміст якого складає його зміна і перетворення не тільки у власних інтересах, але і в інтересах інших людей.

В даному аспекті В. І. Воловик зазначає, що «...діяльність людей завжди проявляється в конкретних формах. Одні з них, виникнувши одного разу, швидко зникають, інші ж по тим чи іншим причинам зберігаються довгий час, отримують логічне обґрунтування необхідності їх буття і, набуваючи характер стійких, таких які повторюються, визнаються в певній соціальній спільноті (людському співтоваристві, народі, класі, нації, родині) правильними і потрібними, перетворюючись таким чином в традиції. ...Діяльність, спрямована на створення, підтримку, розвиток провідних, прогресивних традицій і ліквідацію старих, тих які віджили себе, яка сприяє становленню і укріпленню нового якісного стану конкретної соціальної системи, виходячи із потреб її подальшого вдосконалення і розвитку, як раз і позначається поняттям «новаторство» [2, 142-143].

Традиції та новаторство можна вважати регуляторами міри застосування тієї чи іншої форми діяльності у суспільному житті. Обираючи, будь-яку форму діяльності суб'єкт діяльності користується визначеним набором дій, правил, норм та цінностей для досягнення результату. Вибір набору та його застосування визначає конструктивно та деструктивно спрямованих суб'єктів діяльності.

Згідно із цим, конструктивна діяльність суб'єктів діяльності спрямована на створення, перетворення, або прилаштування оточуючого середовища для задоволення потреб. Реконструкція та рекомпозиція у формуванні певної цілісності є наслідками деструктивної діяльності суб'єктів діяльності.

Конструктивна діяльність будується на дослідженні конструктивних об'єктів та конструктивних думках і судженнях про ці об'єкти. Деструктивна ж діяльність не зводиться тільки до руйнування соціальної реальності. Руйнуючи звичні очікування дестабілізують і змінюють статус традиційних цінностей. Деструкція виявляє теоретичні поняття, які вже існують у скритому вигляді. Тобто відбувається не руйнування соціальної реальності, а встановлення міри самостійності і життєздатності існуючих соціальних цінностей, норм, життєвого укладу.

В процесі конструктивної діяльності люди розглядають і будують шляхи створення соціальних феноменів, які інституціоналізуються і перетворюються в традиції. Відбувається постійне відтворення соціальної реальності, її інтерпретування, завдяки знанням про неї.

Отже, у процесі матеріальної і духовної діяльності між окремими людьми, різними соціальними групами, а також всередині них виникають багатоманітні форми взаємозв'язку – міжособові, виробничі, міжкласові та внутрішньокласові, міжнаціональні на інші відносини, які мають назву суспільних відносин. Так, суб'єкти суспільних відносин, здійснюючі пізнання, цілепокладання та практично-пізнавальну діяльність, вступають у взаємодію із іншими суб'єктами діяльності, тобто у суспільні відносини.

«Це необхідно для більш точного відтворення історії людського суспільства, а особливо для встановлення закономірностей розвитку суспільних відносин. Саме ці закономірності сприяють виявленню факторів, які активно впливають на суспільний розвиток людства. Вивчення цих закономірностей допомагає зрозуміти чим обумовлена зміна суспільного управління людськими самоуправляючими об'єктами, тобто окремими державами» [21, 1].

Для вивчення суб'єкт-суб'єкт-об'єктних відносин соціетального капіталу та соціетального капіталу в цілому, як духовно-збагаченого ресурсу цілісності суспільних відносин, дослідження сутності суспільних відносин дає можливість з'ясувати умови включення суб'єктів суспільного життя у суспільні відносини, закономірності взаємодії та умови бажання об'єднуватися у соціетальні цілісності, формуючи при цьому соціетальний капітал суспільного розвитку.

Отже, «суспільні відносини – це відносини людей до явищ, діям і процесам, які відбуваються у суспільній життєдіяльності, об'єднаним на основі зв'язків і взаємовідносин в соціальні структури суспільства, орієнтовані їх корінними інтересами (групи інтересів)» [7, 30].

Відповідно даному визначенню, в основі соціальних відносин лежать корінні інтереси суб'єктів суспільної життєдіяльності. Суспільні відносини не завжди передбачають єднання людей, а зв'язки та взаємовідносини не завжди є прямими і безпосередніми.

Тому можна зробити висновок, що суб'єктом суспільних відносин може бути суб'єкт суспільного життя, духовно-практична діяльність якого передбачає внутрішньосуб'єктний та міжсуб'єктний взаємозв'язок суспільних інтересів. Але взаємозв'язок інтересів суб'єктів суспільних відносин не передбачає цілісності суспільних відносин. Тому, суб'єктом цілісності суспільних відносин може бути суб'єкт суспільного життя, духовно-практична діяльність якого передбачає внутрішньосуб'єктну, міжсуб'єктну та надсуб'єктну спільність суспільних інтересів.

Відповідно вищесказаному, суб'єктами суспільних відносин є окремі особистості, малі та великі соціальні групи – сім'я, суспільні організації, професійні організації, соціальні спільноти, нації, держави, міжнародні організації, соціальні інститути та національні, міжнародні, транснаціональні підприємства. Згідно із цим, об'єктом суспільних відносин можна вважати суспільний розвиток.

На нашу думку, оптимізує цей процес цілісність суб'єктів суспільних відносин. Суб'єкти цілісності суспільних відносин мають складну внутрішню структуру, а їх цілісність виступає для них узагальнюючою характеристикою. Цілісність суб'єктів суспільних відносин є показником їх інтегрованості, самодостатності, автономності, обумовлює їх внутрішню та зовнішню взаємодію, яка пов'язана із їх внутрішньою активністю. Об'єкт суспільних відносин, який має такі властивості, також може формувати цілісність суспільних відносин. Дані характеристики потрібно розуміти не в абсолютному, а у відносному сенсі, оскільки сам суб'єкт має велику кількість зв'язків із середовищем, існує лише в єдності з нею. Крім того уявлення про цілісність будь-якого суб'єкта є історично сформовані, обумовлені попереднім розвитком наукового пізнання даного суб'єкта.

Методологічне значення уявлень про цілісність суб'єкта складається в зосередженні уваги на необхідності виявлення внутрішньої детермінації властивостей цілісного суб'єкта і на недостатності пояснення специфіки суб'єкта зовнішньо. Цілісність означає відносини між сукупністю елементів окремих суб'єктів, і зв'язок, який об'єднує ці елементи і призводить до появи сукупності нових, інтегративних, властивостей і закономірностей, які не властиві суб'єктам, поза даними зв'язками.

Пізнання цілісності передбачає дослідження суспільних відносин, як цілого, їх аналіз, розгляд складових частин і синтез, як відтворення конкретної єдності. Цілісність не передбачає адитивності, тобто певної сумарності. Відповідно із цим, цілісність не є певним залишком від віднімання суми частин із цілого. Цілісність характеризується новими якостями і властивостями, які не властиві елементам, але виникають в результаті їх взаємодії в певній системі зв'язків.

До рис цілісності суспільних відносин можна віднести появу нового в процесі розвитку, появу нових типів цілісності, нових структурних рівнів та їх ієрархічна та взаємна підлеглість. Цілісність без частин не має сенсу, а частина поза цілісністю вже не частина, а інший об'єкт, тому що в цілісній системі частини виражають природу цілого і набувають специфічні для нього властивості [18, 730-731].

Між суб'єктами суспільних відносин існує не проста функціональна залежність, а значно, більш складна система різноякісних зв'язків – структурних, генетичних, зв'язків субординації, управління тощо, в яких причина одночасно виступає як наслідок, і також є передумовою, що і

обумовлює їх соціетальність. Взаємозв'язок частин такий, що він виступає не у вигляді лінійного причинного ряду, а у вигляді своєрідного замкненого кола, всередині якого кожен елемент зв'язку є умовою іншого і обумовлений ним. Даний принцип структурного пояснення каже про недостатність причинного підходу при аналізі складної системи суспільних зв'язків.

Виходячи з цього, можна зробити висновок, що цілісність суб'єктів суспільних відносин є джерелом виникнення соціетальних відносин.

Суб'єкт-суб'єкт-об'єктні відносини соціетального капіталу сповідують «актуалізацію гуманістичних тенденцій в сучасну епоху, відхід від раціоналізованих прагматичних імперативів» [19, 14]. Це надає таким відносинам ознак людиноцентризму. Людиноцентризм цілісності суспільних відносин представляє собою суспільне буття суб'єктів суспільних відносин як цілісність матеріального та духовного, свідомого та несвідомого, конструктивного та деструктивного, суб'єктивного та об'єктивного світовідчуття. Така спрямованість формує відчуття гідності та самодостатності. Людиноцентризм соціетальних відносин можна вважати новим типом світогляду, спрямованого на виявлення внутрішніх, глибинних основ буття людини. Дана форма суспільного буття суб'єкт-суб'єкт-об'єктних відносин соціетального капіталу є стратегією розвитку людства, основою на морально-духовних цінностях.

Відповідно до цього, основою людиноцентризму є духовні цінності суспільних відносин. В.А. Жадько зазначає, що «нинішня духовна ситуація в світі є унікальною. Людство стоїть не тільки на зламі століття й тисячоліття, але й на духовному переломі». Вчений вважає, що це «духовне розчарування і душевна депресія» [6, 3]. На думку дослідника «як кризові, так і рубіжні періоди в історії людства, або ж окремих народів сприяють їх духовному оновленню й очищенню. Вони пробуджують до життя відомі історії ідеї, утверджуючи у свідомості мас розуміння свого об'єктивно-історичного статусу духовної основи і фундаменту будь-якого суспільства» [6, 5].

Соціетальність суспільних відносин передбачає відкритість, спільну життєдіяльність, природність, спонтанність, що є принципами виникнення і життєдіяльності цілісності суспільних відносин. Цілісність суспільних відносин виникає завдяки типовій спільності між ними. Існування соціетальних відносин передбачає утворення асоціацій вільних і рівних індивідів, які визначають в процесі комунікації та аргументованого вирішення ключових питань нормативні умови свого існування. В процесі соціетальних відносин постійно встановлюються широкі багатомірні комунікаційні зв'язки, виробляється здатність формувати свої автономні об'єднання, які діють злагоджено, організовано, з рефлексивним розумінням цілей.

Такі відносини передбачають процес безпосереднього, або опосередованого впливу суб'єктів суспільних відносин один на одного, в якому взаємодіючі сторони пов'язані циклічною причинною залежністю. Соціетальні відносини передбачають систему дій, тобто інтегрованість дій та функціональну координацію їх наслідків. Духовно збагачені відносини цілісності суспільних відносин виникають із спільної участі суб'єктів суспільних відносин в складній та рухливій мережі соціальних відносин, і також задають способи реалізації спільної діяльності, що є основою для суспільної солідарності. Соціетальні відносини є соціальною системою, яка утворюється процедурами взаємодії індивідів, кожен із яких одночасно і діяч, який переслідує власні цілі, і об'єкт орієнтації для інших діячів. Регулярна і тривала взаємодія суб'єктів соціетальних відносин призводить до стандартизації очікувань і формуванню норм, які структурують моделі їхньої взаємодії і задають обов'язки участі в них, тобто визначає соціальні ролі.

Таким чином, можна зробити висновок, що основою соціетальних відносин є структуроутворююча діяльність. Тому, цілісність і внутрішня єдність суб'єктів соціетальних відносин визначається передусім її структурованістю. Суб'єкт-суб'єкт-об'єктні відносини соціетального капіталу формують сукупність внутрішніх зв'язків, будову, внутрішній устрій суб'єктів суспільних відносин. Такі внутрішні зв'язки забезпечують соціетальність суб'єкта суспільних відносин і його тотожність самому собі.

Виходячи з цього, соціетальні відносини є соціальною системою, яка представляє собою єдність і цілісність взаємопов'язаних між собою елементів, де енергія між елементами даної системи – суб'єктами суспільних відносин більша, ніж енергія їх зв'язків з елементами іншої соціальної системи.

Суб'єкт-суб'єктні-об'єктні відносини соціетального капіталу забезпечують плідне суспільне життя людей різного рівня освіти, які належать до різних націй, народностей, мають різні заняття і професії, різні віросповідання.

Соціетальні відносини є формою моральної свідомості. Суб'єкт-суб'єкт-об'єктні відносини соціетального капіталу – це відносини, як між рідними, так і нерідними людьми на основі взаємної поваги і довіри в умовах спільної діяльності. Суб'єкти соціетальних відносин добре розуміють один одного, мають у житті спільні цінності і цілі, загальне коло інтересів, загальну справу тощо. Така форма відносин потребує від людей взаємодопомоги. Соціетальні відносини не еквівалентні почуттям дружби, любові, прив'язаності, кооперації тощо, але ці поняття є цінностями, які обумовлюють функціонування соціетальних відносин.

В основу суб'єкт-суб'єкт-об'єктних відносин соціетального капіталу покладено принцип і почуття згуртованості суб'єктів суспільного життя, людиноцентризму, духовності і всеєдності. Такі відносини будуються на основі загальності інтересів і необхідності здійснення загальних цілей. Соціетальні відносини існують на макрорівні (міжнародні системи, нації, держави), на мезорівні (корпорації, соціальні інститути, асоціації), на мікрорівні (сім'я, спільнота, група, індивід). Також є доцільним виділення метарівня, що обумовлено духовною єдністю суб'єктів суспільних відносин, відчуттям всезагального братерства, людиноцентризму.

Суб'єкт-суб'єкт-об'єктні відносини соціетального капіталу – це органічна, духовнозбагачена взаємодія суб'єктів суспільного життя, об'єктом якої є суспільний розвиток. Вона спрямована на формування соціетального капіталу, як детермінанти оптимізації об'єкту взаємодії. Побудова механізму суб'єкт-суб'єкт-об'єктних відносин соціетального капіталу є основою формування соціетальних відносин – органічної цілісності та взаємодії суб'єктів суспільного життя.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Бурдые П. Формы капитала // Экономическая социология. Ноябрь. – 2002. – Т. 3. – № 5. – С. 60 – 74.
2. Воловик В.И. Философия политического сознания. Монография. – Запорожье: Просвіта, 2006. – 204 с.
3. Гайнутдинова Л. А. Роль капитала как социальной силы в процессе формирования гражданского общества в России: социально-философский анализ [Электронный ресурс]: Автореф. дис. на соиск. учён. степ. к.филос.н.: Спец. 09.00.11/Гайнутдинова Людмила Александровна; С.-Петербур. гос. ун-т. – М.:РГБ, 2005. – Из фонда Российской Государственной Библиотеки.].
4. Донченко Е.А. Социетальная психика. – К.:Наукова думка, 1994. – 206 с.
5. Епанчицев А.О. Социальный капитал в западных российских социокультурных системах [Электронный ресурс]: автореф. дис. на соиск. учен.степ. к. социол. н.: спец. 22.00.06/ Епанчицев Артём Олегович; [Ростов. гос. педагог. ун-т, Каф. Социологии и политологии]. – М.:РГБ,2005. – Из фондов Российской Государственной Библиотеки.].
6. Жадько В.А. Соціально-духовні виміри світоглядної свідомості. – Запоріжжя: Б.и., 1997. – 166 с.
7. Капитонов Э.А., Зинченко Г.П., Капитонов А.Э. Управление общественными отношениями: Учебное пособие. – М.: Издательско-торговая корпорация «Дашков и Ко»; Ростов н/Д: Наука-Пресс, 2008. – 368 с.
8. Коулман Дж. Капитал социальный и человеческий // Общественные науки и современность. – 2000. - № 3. – С. 39 – 42.
9. Краткий философский словарь//Ред.-составители В.И. Воловик, Г.В. Воловик. – Запорожье: Просвіта, 2004. – 140 с.
10. Лепський М.А. Взаємозв'язок оптимізму та песимізму: проблема соціальної перспективи/Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософських наук, Спеціальність 09.00.03 – Соціальна філософія та філософія історії. – Запоріжжя, 2006. – 414 с., 98-99.
11. Маркс К. Капитал. - Т1. – 900 с., Т.3. – 1078 с.
12. Новейший философский словарь: 3-е изд., исправл. – Мн.: Книжный Дом. 2003. – 1280 с. – (Мир энциклопедий).
13. Парсонс Т. Система современных обществ/Пер. с англ. Л.А. Седова и А.Д. Ковалева. Под ред. М.С. Ковалёвой. – М.: Аспект-Пресс, 1998. – 266 с.
14. Радаев В. В. Понятие капитала, формы капитала и их конвергенция // Экономическая социология. – 2002. – Т. 3. - № 4. – С. 20 – 31.
15. Социальная философия: Словарь/Сост. и ред. В.Е. Кемеров, Т.Х. Керимов. – М.: Академический проект, 2003. – 560 с. – («Summa»).

16. Социология: Энциклопедия/Сост. А.А. Грищанов, В.Л. Абушенко, Г.М. Евелькин, Г.Н. Соколова, О.В. Терещенко. – Мн.: Книжный Дом, 2003. – 1312 с. – (Мир энциклопедий).
17. Тихонова Н.Е. Социальный капитал как фактор неравенства // *Общественные науки и современность*. – 2004. - № 4. – С. 24 – 31.
18. *Философский энциклопедический словарь/Редкол.: С.С. Аверинцев, Э.А. Араб-Оглы, Л.Ф. Ильичёв и др.* – 2-е изд. – М.: Сов. Энциклопедия, 1989. – 815 с.
19. *Філософія людиноцентризму в стратегіях освітнього простору/авт. В.Г. Кремень*. – К.: Педагогична думка. – 2009. – 520 с.
20. Фукуяма Ф. Социальный капитал // *Культура имеет значение: каким образом ценности способствуют общественному прогрессу/Под ред. Л. Харртона и С. Хантингтона*. – М.: Московский институт политических исследований. – 2002. – С. 125 – 137.
21. Хазалия Г.И. *Новый взгляд на развитие общественных отношений*. – М., 1996. – 48 с.
22. Шихирев П. И. Социальный капитал как научная категория// *Общественные науки и современность*. – 2004. - № 4. – С. 12 – 15.
23. Гуленко В.В. Социетальный статус личности//*Соционика, ментология и психология личности*. – 1998. - № 1. <http://www.socioniko.net/ru/articles/socient.html>
24. Лапин Н.И. Антропосоциетальный подход. <http://www.ecsocman.edu.ru/data/2010/12/02/1214824674/1bLapin.pdf>
25. Логунова Л.Ю. Роль семейно-родовой памяти в трансляции социального опыта. http://sociosfera.ucoz.ru/pupl/konferencii_2010/semja_v_kontekste_pedagogicheskikh_i_sociologicheskikh_issledovaniy/rol_semejno_rodovoj_pamjati_v_mezhpokolennom_vzaimodeistvii/8-1-0-188
26. Розов Н.С. *Общества, микросистемы и цивилизации: синтез парадигм и структура истории*. <http://www.nsu.ru/filf/rpha/papers/geoecon/forrach.htm>
27. Русакова О.Ф., Русаков В.М. *PR-Дискурс: Теоретико-методологический анализ*. Екатеринбург: УрО РАН, Институт международных связей, 2008. – 340 с. <http://u6935.netangels.ru>

SUMMARY

The article deals with burning issue of modern Ukrainian society and humanity evolution in a whole, more specifically of spiritual integrity development in social relations, which is determinant of humankind progress. The article draws attention to subject-subject-object relationship of societal capital as a basis for societal relations' formation – seamless integrity and interaction between the subjects of social life.

Г. М. КОРНІЄНКО

СУБ'ЄКТНІ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ У ФОРМУВАННІ ПЕРЕКОНАННЯ

Підвалини пізнання, які формуються, й об'єктивні умови життя, також соціальне оточення й навколишнє духовне середовище, подвійно визначають дослідження проблеми взаємозв'язку віри й знання в процесі пізнання: по-перше, зумовлюють специфіку даного взаємозв'язку; по-друге, на-прямки дослідження проблеми залежать від тих світоглядних позицій і, відповідно, характеру переконань на які спирається дослідник.

Пріоритет джерела інформації й логічний статус вихідних концепцій визначають характер переконання. Тут важливо розрізнити «стихійні» переконання і переконання, які «раціонально» формуються. В основі переконань, які формуються стихійно, лежить віра, коли певні ідеї приймаються без раціонально-критичного їхнього обґрунтування, перевірки, пояснення; вихідна ідея сприймається під впливом авторитету традицій і так далі або під безпосереднім впливом соціального інтересу. Інший характер носить метод формування «раціонального» переконання, в основі якого лежить знання. Його особливість – обґрунтування в межах досягнутих знань раціонально аргументоване міркування.

Стихійному прийняттю ідей тут протистоїть свідомо, раціонально-критична оцінка з виразним розумінням їхньої гносеологічної природи й соціально-прагматичної функції. В аналітичному плані переконаність може мати суб'єктивний характер (переконання, прийняте без аргументації, пояснення причин), характер загальноприйнятості (переконання, яке засноване на авторитетності висловлюваного судження) і об'єктивний характер (переконання, яке засноване на фактах, науково перевірених положеннях).